

Instrument stabilizacji dochodu (IST) – istota, wyzwania i problemy dotyczące wdrożenia w polskim rolnictwie

dr inż. Michał Soliwoda (*)

dr inż. Joanna Pawłowska-Tyszko

dr inż. Dariusz Osuch

mgr Monika Juchniewicz

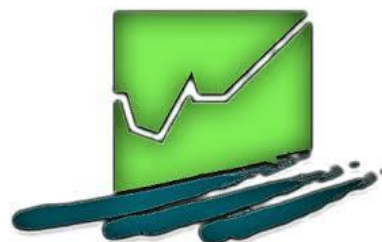
Konferencja podsumowująca
wyniki projektu NCBR GOSPOSTRATEG UBROL,
Warszawa, MRiRW, 19.12.2022

Plan wystąpienia

1. Efekty naukowe projektu UBROL
2. Istota IST jako instrumentu zarządzania ryzykiem
3. Założenia metodyczne badań
4. Prezentacja wybranych wyników
5. Wnioski i rekomendacje

- **Konsorcjum
AGRI-RISK**

UNIwersytet
EKONOMICZNY
W POZNANIU

Projekt pt.:

Ubezpieczenia gospodarcze w holistycznym zarządzaniu ryzykiem w rolnictwie zorientowanym na zrównoważenie, wdrażanie innowacji i technologii oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu (UBROL)

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

Efekty naukowe projektu

3 zadania badawcze, sfinalizowane raportami – monografiami naukowymi

IDENTYFIKACJA PODSTAW,
PRZEMIAN I PROBLEMÓW
UBEZPIECZEŃ ROLNYCH

WARSZAWA 2020

ANALIZY POPYTU I PODAŻY
NA RYNKU UBEZPIECZEŃ ROLNYCH

WARSZAWA 2021

WERYFIKACJA PRAKTYCZNA
PROPONOWANYCH PRODUKTÓW
UBEZPIECZENIOWYCH
I SKONSTRUOWANIE SYSTEMU
HOLISTYCZNEGO ZARZĄDZANIA
RYZYKIEM
(PILOTAŻ)

WARSZAWA 2022

<https://depot.ceon.pl/handle/123456789/21940>
<https://depot.ceon.pl/handle/123456789/21111>
<https://depot.ceon.pl/handle/123456789/21934>

Zaangażowane osoby: 55

Administracja rządowa

Naukowcy (+ eksperci zagraniczni z
Włoch, Niemiec, Szwajcarii, Austrii)

Doradcy – koordynatorzy wojewódzcy
FADN

+ ok. 200 doradców z każdego
wojewódzkiego ODR

Diagnozy – 4

Polityki, strategie, dokumenty operacyjne
– 7

Rozwiązania – 7

Pilotaże – 6

IST

- Czym jest?

Narzędzie/Instrument Stabilizacji Dochodu (*income stabilisation tool, IST*) jest instrumentem zarządzania ryzykiem, który został *ex plicite* wymieniony w dokumentach UE, związanych ze wspólnotą polityką rolną.

Działanie IST opiera się na funduszu, który „wygładza” spadki dochodów w gospodarstwach rolnych.

- Regulacje prawne w UE

Rozporządzeniem UE nr 1305/2013 art. 39

Badania nad IST

Wspieranie rolników w zarządzaniu ryzykiem dochodowym – jako jednym z głównych elementów dyskusji i działań decydentów polityki rolnej

Upowszechnianie wszelkiego rodzaju narzędzi zarządzania ryzykiem i ubezpieczeń rolniczych w Europie i Ameryce Północnej (np. Bielza Diaz-Caneja i in. 2008; Turvey 2012)

Zainteresowanie decydentów IST:

- Ochrona rolników w ramach IST koncentruje się na dochodzie, który odzwierciedla dobrobyt ekonomiczny gospodarstwa rolnego: Severini i in., (2016) dochód lepiej niż przychody uwzględnia korelacje między cenami a plonami.
- Zgodność IST z wymogami zielonej skrzynki WTO i potencjał, aby pokryć również ryzyka systemowe (w szczególności ryzyko cenowe), które nie są objęte komercyjnymi ubezpieczeniami (Meuwissen i in., 2003).

Wspieranie przez IST partnerstwo PPP -> dla uruchomienia tego narzędzia rolnicy muszą być zorganizowani w fundusze wzajemne (MF) i muszą pokrywać część kosztów odszkodowania.

Problemy dotyczące wdrażania IST – przegląd badań

Problem związany z IST	Przykładowe badania
Efekt stabilizujący dochody (w tym redukcja ryzyka dochodowego)	EC, 2009; dell'Aquila i Cimino, 2012; Liesivaara, Myyrä i Jaakkola, 2012
Wydatki publiczne na utrzymanie systemu	Liesivaara i Myyrä, 2016b; Pigeon, Henry de Frahan i Denuit, 2012; Mary, Santini i Boulanger, 2013; Severini i in., 2018; Trestini i in., 2017, 2018
Identyfikacja potencjalnych beneficjentów wśród ludności rolniczej	Finger i El Benni 2014a
Niwelowanie nierówności dochodowych	

IST i inne instrumenty zarządzania ryzykiem – jakie są formy w Europie?

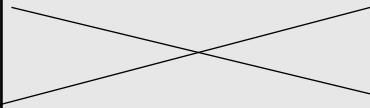
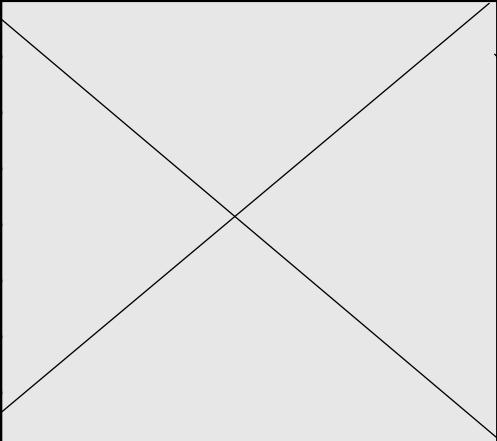
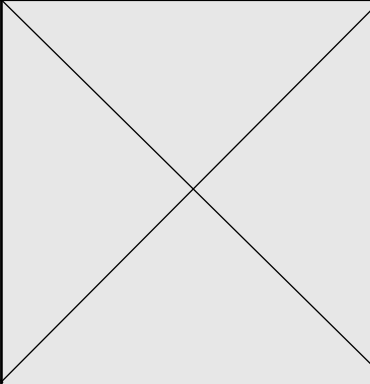
Interwencja	Narzędzia	Chronione ryzyko	Próg warunkujący wypłatę odszkodowania	Wkład publiczny
M17. 1	Ubezpieczenia	Niekorzystne zjawiska klimatyczne, choroby zwierząt i roślin, inwazje szkodników lub incydenty środowiskowe	strata w produkcji > 20%	Maksymalnie 70% należnej składki z tyt. ubezpieczenia
M.17.2	Fundusze ubezpieczeń wzajemnych		strata w produkcji > 30%	Maksymalnie 70%: <ul style="list-style-type: none"> • kosztów administracyjnych obejmujących utworzenie funduszu ubezpieczeń wzajemnych • rekompensaty wypłaconej przez fundusz oraz odsetek od pożyczek komercyjnych zaciągniętych przez fundusz na wypłaty w przypadku kryzysu • uzupełnienia rocznych płatności na rzecz funduszu • początkowego kapitału podstawowego funduszu
M17.3. Narzędzie stabilizacji dochodów	dla rolników ze wszystkich sektorów	Poważny spadek dochodów	Utrata dochodów > 30%	
	dla rolników z określonego sektora		Utrata dochodów > 20%	

Źródło: ETO 2019, s. 27.

www.ierigz.waw.pl

IST i inne instrumenty zarządzania ryzykiem

– wyniki za lata 2014-2020

Kraje członkowskie	M17.1 (ubezpieczenia)	M17.2 (fundusze ubezpieczeń wzajemnych)	M17.3 (instrument stabilizacji dochodów)	Razem
Francja	2095	125		602
Portugalia				53
Włochy				1586
Węgry				95
Belgia	5			5
Hiszpania	14			14
Litwa	18			18
Łotwa	10			10
Malta	3			3
Niderlandy	54			54
Rumunia	201			201
Razem	2400	125	116	2641

Źródło: ETO 2019, s. 27 oraz https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/focus-area-summary_3b.pdf.

Zasady działania IST

1. Posiadanie ubezpieczenia prywatnego nie ma wpływu na proces udziału w IST.
2. Uczestnikami funduszu są rolnicy, UE oraz państwo członkowskie, którzy wnoszą po 1/3 środków do funduszu.
3. Definicja dochodu

Dochód = dochód operacyjny + pomoc publiczna - koszt nakładów (z wyłączeniem kosztów siły roboczej).

4. Rekompensata za spadek dochodów przysługuje, gdy:
 - spadek dochodu w gospodarstwie przewyższa 30% średniego dochodu z gospodarstwa (średnia z trzech lat lub średnia olimpijska z 5 lat),
 - straty dochodu nie wyższe niż 70% (franszyza 30%).
5. Mechanizm ten wymaga znajomości wyników księgowych gospodarstw, a co za tym idzie konieczności rejestracji zdarzeń gospodarczych.

Sposób uruchomienia odszkodowania?

E_t – oczekiwany poziom dochodu

$$E_t = (1/3) \sum_{t-4}^{t-1} I_i$$

I_i – dochód zrealizowany w danym roku

I_R – dochód referencyjny

$$I_R = 0,7 * E_t$$

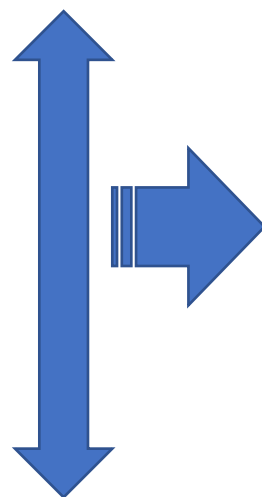
Ind – odszkodowanie

$$Ind = \begin{pmatrix} 0 \text{ jeśli } I_i \geq I_R \\ \beta(E_t - I_i) \text{ jeśli } I_i < I_R \end{pmatrix}$$

Przykład obliczeniowy – jak działa IST?

Rok	Kwota [zł]
I _i I	30 000
I _i II	20 000
I _i III	40 000
I _i IV	20 000

Średnia z lat I-III:
30.000 zł

Dochód referencyjny:
21 000 zł

Funkcja odszkodowania w IST

$$Ind = \begin{pmatrix} 0 \text{ jeśli } I_i \geq I_R \\ \beta(Et - I_i) \text{ jeśli } I_i < I_R \end{pmatrix}$$

Wariant I:

$$1 \times (30\ 000 - 20\ 000) = \underline{10\ 000\ \text{zł}}$$

Wariant II:

$$0,7 \times (30\ 000 - 20\ 000) = \underline{7\ 000\ \text{zł}}$$

Wariant III:

$$0,3 \times (30\ 000 - 20\ 000) = \underline{3\ 000\ \text{zł}}$$

Obliczenie wartości wkładu („składki”) rolnika

$$Wkład = 0,35 \frac{\sum \text{odszkodowania}}{\text{liczba gospodarstw}}$$

Obliczenia wkładu dla wariantów I-III

Zakładamy liczbę gospodarstw uczestniczących w $n = 30\ 000$ (10% towarowych gospodarstw konkurencyjnych), ponadto wszystkie te podmioty otrzymują taką samą wartość odszkodowania

Wariant I

$$0,35 \frac{10\ 000 * 30\ 000}{30\ 000} = 3\ 500 \text{ zł}$$

Wariant II

$$0,35 \frac{7\ 000 * 30\ 000}{30\ 000} = 2\ 450 \text{ zł}$$

Wariant III

$$0,35 \frac{3\ 000 * 30\ 000}{30\ 000} = 1\ 050 \text{ zł}$$

Wysokość wsparcia budżetowego do funduszu

Zakładamy liczbę gospodarstw uczestniczących w n = 30 000

Wariant I

$$0,65 \frac{10\,000 \cdot 30\,000}{30\,000} = 6500 \text{ zł; łączny wkład } 195 \text{ mln zł}$$

Wariant II

$$0,65 \frac{7\,000 \cdot 30\,000}{30\,000} = 4550 \text{ zł; łączny wkład } 136,5 \text{ mln zł}$$

Wariant III

$$0,65 \frac{3\,000 \cdot 30\,000}{30\,000} = 1950 \text{ zł; łączny wkład } 58,5 \text{ mln zł}$$

Prezentacja uzyskanych wyników

- Panel gospodarstw - 7289 podmiotów
- Okres referencyjny 2017-2019
- Rok odniesienia – 2020
- Dane prezentowane dla:
 - Wybranej zbiorowości (panelu)
 - Typów rolniczych
 - Wybranych sektorów
 - Regionów FADN
- Udział rolnika w szkodzie 30%

Dane dla panelu gospodarstw - cała Polska

Cała Polska	Liczba gospodarstw w próbie	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w roku odniesienia (zł)	Średni dochód z trzech lat poprzedzających rok odniesienia (zł)	Dochód referencyjny (zł)	Odszkodowanie (zł)	Składka ryczałtowa (zł)	Wkład Państwa; składka ryczałtowa (zł)	Udział składki ryczałtowej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego (%)	Koszt Państwa
	7 289	64 216	48 351	33 846	459	161	299	0,25	109 456 537

Dane dla panelu gospodarstw - klasyfikacja według typu rolniczego

Typ rolniczy	Liczba gospodarstw w próbie	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w roku odniesienia (zł)	Średni dochód z trzech lat poprzedzających rok odniesienia (zł)	Dochód referencyjny (zł)	Odszkodowanie (zł)	Składka ryczałtowa (zł)	Wkład Państwa; składka ryczałtowa (zł)	Udział składki ryczałtowej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego (%)	Koszt Państwa
Uprawy polowe	2 689	54 935	51 030	35 721	366	128	238	0,23	33 437 877
Uprawy ogrodnicze	180	87 620	78 909	55 236	466	163	303	0,19	4 757 386
Uprawy trwałe	239	67 632	36 987	25 891	964	337	627	0,50	12 312 250
Krowy mleczne	1 603	111 729	97 987	68 591	183	64	119	0,06	6 674 806
Zwierzęta trawożerne	426	37 721	33 920	23 744	549	192	357	0,51	5 906 082
Trzoda chlewna	299	118 692	101 963	71 374	496	174	322	0,15	2 567 871
Drób	40	306 778	311 605	218 124	6 350	2 223	4 128	0,72	14 748 089
Mieszane	1 813	39 347	29 665	20 765	409	143	266	0,36	28 387 937

Cała Polska	Liczba gospodarstw w próbie	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w roku odniesienia (zł)	Średni dochód z trzech lat poprzedzających rok odniesienia (zł)	Dochód referencyjny (zł)	Odszkodowanie (zł)	Składka ryczałtowa (zł)	Wkład Państwa; składka ryczałtowa (zł)	Udział składki ryczałtowej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego (%)	Koszt Państwa
	7 289	64 216	48 351	33 846	459	161	299	0,25	109 456 537

Dane dla panelu gospodarstw - klasyfikacja według wybranych sektorów

Sektor	Liczba gospodarstw w próbie	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w roku odniesienia (zł)	Średni dochód z trzech lat poprzedzających rok odniesienia (zł)	Dochód referencyjny (zł)	Odszkodowanie (zł)	Składka ryczałtowa (zł)	Wkład Państwa; składka ryczałtowa (zł)	Udział składki ryczałtowej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego (%)	Koszt Państwa
Krowy mleczne	2 186	91 957	69 245	48 471	218	76	141	0,08	11 901 364
Bydło	3 170	58 997	46 004	32 203	405	142	263	0,24	35 352 142
Trzoda chlewna	1 605	59 969	41 194	28 836	333	117	217	0,19	14 146 264
Drób rzeźny	79	148 625	150 473	105 331	3 007	1 052	1 954	0,71	15 434 846
Drób nieśny	209	34 128	24 092	16 864	970	340	631	1,00	14 052 114
Owoce i warzywa	1 135	64 005	47 559	33 291	518	181	336	0,28	23 222 366
Zboża	5 000	56 774	45 252	31 676	419	147	273	0,26	71 485 485
Rzepak	1 920	125 460	97 469	68 228	221	77	144	0,06	7 516 273

	Liczba gospodarstw w próbie	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w roku odniesienia (zł)	Średni dochód z trzech lat poprzedzających rok odniesienia (zł)	Dochód referencyjny (zł)	Odszkodowanie (zł)	Składka ryczałtowa (zł)	Wkład Państwa; składka ryczałtowa (zł)	Udział składki ryczałtowej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego (%)	Koszt Państwa
	7 289	64 216	48 351	33 846	459	161	299	0,25	109 456 537

Dane dla panelu gospodarstw - klasyfikacja według regionów FADN

Region FADN	Liczba gospodarstw w próbie	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w roku odniesienia (zł)	Średni dochód z trzech lat poprzedzających rok odniesienia (zł)	Dochód referencyjny (zł)	Odszkodowanie (zł)	Składka ryczałtowa (zł)	Wkład Państwa; składka ryczałtowa (zł)	Udział składki ryczałtowej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego (%)	Koszt Państwa
Pomorze i Mazury (A)	1 060	93 052	66 627	46 639	565	198	367	0,21	15 849 771
Wielkopolska i Śląsk (B)	2 798	78 943	61 455	43 018	521	182	339	0,23	31 398 134
Mazowsze i Podlasie (C)	2 576	59 413	42 939	30 058	463	162	301	0,27	48 423 338
Małopolska i Pogórze (D)	855	37 975	34 039	23 827	303	106	197	0,28	13 785 260

Rekomendacje

Wskazany byłby model sektorowy, choć należałoby uwzględnić zróżnicowanie makroregionalne dochodów gospodarstw rolnych.

IST nie służy wypieraniu ubezpieczeń tradycyjnych, jest raczej narzędziem uzupełniającym, dedykowanym do zarządzania ryzykiem dochodowym.

IST daje duże pole dla aktywności organizacji rolniczych, w tym również sektorowych.

Wdrożeni IST jest ściśle powiązane z funkcjonowaniem systemu rachunkowości rolnej, co przy jej braku lub ograniczonym zastosowaniu może znacząco utrudniać proces jego wprowadzania.

Konstrukcja i ostateczny kształt narzędzia będą w dużej mierze zależne od kondycji finansów Państwa, potrzeb gospodarstw rolnych i ich możliwości finansowych, jak również częstotliwości zmiany uwarunkowań gospodarczych i środowiskowych mających wpływ na zmienność dochodów rolniczych.

Wyniki przedstawionych analiz mają charakter wyłącznie naukowy.

Dziękujemy za uwagę!

Prosimy o opinie/pytania/oceny.